

Ngành sản xuất ca cao của Ghana

Cây ca cao có nguồn gốc từ vùng thượng lưu sông Amazon ở Nam Mỹ. Trong thời kỳ cổ đại, việc canh tác loại cây này đã được mở rộng tới vùng Trung và Đông sông Amazon rồi ngược lên phía Bắc ở khu vực Trung Mỹ. Hạt ca cao được người châu Mỹ bản địa dùng làm nguyên liệu chế biến sô cô la và đồ uống sô cô la. Loại hạt này cũng được dùng như một loại tiền tệ trong mua bán hàng hóa và cống nạp cho vua. Vào thế kỷ 16, Đế quốc Tây Ban Nha đã xâm chiếm vùng Trung Mỹ và mang về Tây Ban Nha một lô hàng nhỏ hạt ca cao và dụng cụ nhà bếp để làm thức uống sô cô la. Loại đồ uống này trở nên phổ biến khắp châu Âu sau đó. Vào cuối thế kỷ 16, người Tây Ban Nha bắt đầu canh tác cây ca cao trên diện rộng ở vùng Trung Mỹ. Đến thế kỷ 17, người Anh, Pháp, Jamaica và một số nước khác bắt đầu trồng ca cao. Sang thế kỷ 18, Brazil cũng trồng loại cây này. Từ Brazil, cây ca cao được đưa tới Sao Tome và Fernando Po (ngày nay là Cộng hòa Dân chủ São Tomé và Príncipe) vào năm 1840 và từ đó sang các nước Tây Phi, trong đó có Gold Coast (Ghana ngày nay), Nigeria và Bờ Biển Ngà.

Theo sử sách ghi lại, các nhà truyền giáo người Hà Lan đã trồng cây ca cao ở bờ biển Ghana vào năm 1815 và ở Aburi năm 1857. Tuy nhiên, người có công phổ biến loại cây này trên khắp đất nước Ghana là Tetteh Quarshie, một người dân bản xứ Accra. Ông đã tới Fernando Po làm thợ rèn và quay trở về với những quả ca cao Amelonado rồi lập trang trại ở Akwapim Mampong. Nông dân mua quả ca cao ở trang trại của ông để trồng trên toàn khu vực miền Đông Ghana. Hiện tại, Ghana có 6 vùng trồng ca cao chủ yếu, bao gồm: Ashanti, Brong Ahafo, Eastern, Volta, Central và Western.

Ngành công nghiệp ca cao là ngành công nghiệp chủ chốt của nền kinh tế Ghana, tạo việc làm cho 800.000 nông dân và các lao động khác trong ngành chế biến, vận chuyển và buôn bán ca cao. Ngành này đóng góp 30% tổng giá trị xuất khẩu của cả nước. Ghana hiện đang là nước sản xuất ca cao lớn thứ hai thế giới, sau Bờ Biển Ngà. Theo thống kê của Tổ chức Ca cao thế giới, năm 2010, sản lượng sản xuất ca cao của Ghana chiếm 21% tổng lượng ca cao toàn thế giới. Chính phủ Ghana độc quyền trong việc thu mua và xuất khẩu ca cao.

1. Sản xuất

Bảng sản lượng sản xuất ca cao của Ghana giai đoạn 2002-2012

Đơn vị: tấn

Vụ mùa	Sản lượng (tấn)
2002/03	496.846
2003/04	736.975
2004/05	599.318
2005/06	740.458
2006/07	614.532

2007/08	680.800
2008/09	710.638
2009/10	602.030
2010/11	1.004.180
2011/12	1.000.000
2012/13*	860.000

Nguồn: Cục Thống kê Ghana, Tổ chức Ca cao thế giới

Ở Ghana, ca cao được trồng chủ yếu ở các vùng: Ashanti, Brong Ahafo, Eastern, Volta, Central và Western nơi có lượng mưa trung bình dao động từ 1100mm đến 3000 mm/năm. Ca cao thích hợp trồng ở nơi có khí hậu nóng ẩm như khu vực Tây Phi. Diện tích trồng ca cao cả nước đạt khoảng 1,6 triệu ha. Theo thống kê của Cục thống kê Ghana, vụ mùa 2010/2011 đạt mức sản lượng cao nhất trong lịch sử là 1.004.190 tấn. Trong vụ mùa 2012/2013, do tình hình hạn hán nên dự báo vụ mùa này Ghana sẽ có sự sụt giảm về sản lượng xuống mức 860.000 tấn.

Việc thu hoạch và kinh doanh ca cao được Cục Ca cao Ghana quy định. Vụ mùa ca cao chính của Ghana từ tháng Mười – tháng Hai/ tháng Ba trong khi trái vụ là từ tháng Tư đến giữa tháng Chín. Trong những năm trở lại đây, Cục Ca cao Ghana hướng dẫn nông dân kéo dài thời gian canh tác chính vụ từ tháng Mười đến tháng Năm và rút ngắn thời gian trái vụ từ tháng Sáu đến tháng Chín, để tối đa hóa lợi nhuận. Hạt ca cao trái vụ có kích thước bé hơn so với ca cao chính vụ, tuy nhiên, chất lượng của ca cao trồng trên cùng một cây vào các vụ mùa khác nhau là như nhau. Một quả ca cao dài trung bình 25 cm, chứa từ 30 – 40 hạt ca cao.

Chất lượng ca cao Ghana được đánh giá là tốt nhất thế giới, giàu chất theobromine và flavonoid tạo nên hương vị độc đáo cho ca cao. Ghana thành lập Phòng Quản lý chất lượng ca cao thuộc Cục Ca cao có chức năng hướng dẫn, kiểm soát việc phòng trừ sâu bệnh và các loài gặm nhấm, kiểm tra, phân

loại và dán nhãn ca cao. Chất lượng ca cao của Ghana tốt hơn ca cao của Bờ Biển Ngà, nước xuất khẩu ca cao lớn nhất thế giới. Do tình hình chính trị bất ổn ở Bờ Biển Ngà và giá ca cao tại Ghana cao hơn nên một lượng lớn ca cao được vận chuyển từ Bờ Biển Ngà vào Ghana mỗi năm. Trong mùa vụ 2010/2011, có khoảng 75.000 – 100.000 MT ca cao được nhập lậu vào Ghana. Điều này ảnh hưởng xấu tới giá ca cao Ghana trên thị trường thế giới.

Giá ca cao thu mua tại trang trại của Ghana được quy định mức sàn bằng 70% giá FOB vào đầu mùa vụ mỗi năm (ngày 01/10). Mùa vụ 2012/2013, Chính phủ Ghana đã tăng mức giá ca cao thu mua lên 1.787 USD/tấn bất chấp việc giá ca cao trên thế giới giảm từ 3.000 USD/tấn vụ 2011/2012 xuống còn 2.300 USD/tấn trong vụ 2012/2013. Theo báo cáo mới nhất của Ngân hàng Trung ương Ghana, hiện nay, giá ca cao Ghana ổn định ở mức 2.450 USD/tấn.

2. Xuất khẩu và nhập khẩu

Xuất khẩu hạt ca cao và sản phẩm từ ca cao của Ghana giai đoạn 2010-2012 (tính theo năm tài chính)

Năm		Mặt hàng					
		Hạt ca cao			Sản phẩm từ ca cao		
		Kim ngạch (triệu USD)	Khối lượng (tấn)	Giá (USD/tấn)	Kim ngạch (triệu USD)	Khối lượng (tấn)	Giá (USD/tấn)
2010		1.660,01	547.421	3.032,42	625,19	164.073	3.810,41
2011	Q 1	750,50	222.674	3.370,40	190,41	49.821	3.821,88
	Q 2	520,12	159.075	3.269,65	225,01	56.563	3.978,04
	Q 3	420,49	129.728	3.241,30	238,16	64.949	3.666,83
	Q 4	336,82	117.739	2.860,73	189,36	54.899	3.449,24

	Tổng	2.027,94	630.216	3.217,85	842,94	226.232	3.725,98
2012	Q 1	992,10	296.481	3.346,26	151,37	42.841	3.533,27
	Q 2	633,82	207.037	3.061,39	147,94	38.828	3.810,14

Nguồn: Ngân hàng Trung ương Ghana

Theo Ngân hàng Trung ương Ghana, trong năm tài chính 2011 (tính từ 01/01 đến 31/12 hàng năm), Ghana đã xuất khẩu được 2,87 tỷ USD hạt ca cao và các sản phẩm ca cao. Tính đến hết quý 3/2012, nước này đã xuất khẩu được 1,9 tỷ USD hạt ca cao, là mặt hàng có kim ngạch xuất khẩu lớn thứ 3 sau vàng và dầu thô.

Chuỗi giá trị ngành ca cao có thể chia thành 4 loại sản phẩm chính, tương ứng với 4 công đoạn chế biến ca cao, bao gồm:

- Hạt ca cao (dạng thô hoặc được xử lý tối thiểu)
- Ca cao bán thành phẩm (bột ca cao nhão, bơ ca cao, bột ca cao)
- Sô cô la chứa nhiều bơ ca cao
- Kẹo sô cô la

**Bảng khối lượng xuất khẩu, nhập khẩu và tiêu thụ nội địa
ca cao của Ghana theo mùa vụ 2009-2012 (từ 01/10 hàng năm)**

Đơn vị: tấn

Vụ mùa	2009/10	2010/11	2011/12
<i>Tồn kho đầu kỳ</i>	0	0	5.000
<i>Tổng sản xuất</i>	602.030	1.004.180	1.000.000
Nhập khẩu hạt ca cao	30.000	30.000	30.000
Nhập khẩu sản phẩm từ ca cao khác	0	0	0
<i>Tổng nhập khẩu</i>	30.000	30.000	30.000
<i>Tổng cung</i>	632.030	1.034.180	1.035.000
Xuất khẩu hạt ca cao	550.000	900.180	900.000

Xuất khẩu bột nhão	30.000	35.000	35.000
Xuất khẩu bơ ca cao	15.000	30.000	30.000
Xuất khẩu bột ca cao, bánh kẹo, sô cô la	22.030	35.000	35.000
<i>Tổng xuất khẩu</i>	617.030	1.000.180	1.000.000
<i>Tiêu thụ trong nước</i>	15.000	29.000	30.000
<i>Tồn kho cuối kỳ</i>	0	5.000	5.000

Nguồn: Bộ Nông nghiệp Hoa Kỳ

Ca cao không xuất khẩu sẽ được tiêu thụ tại thị trường trong nước để chế biến thành bán thành phẩm và sản phẩm bánh kẹo sô cô la. Các đối tác nhập khẩu ca cao chính của Ghana là: Mỹ, Canada, EU (Hà Lan, Vương quốc Anh, Đức, Bỉ, Pháp, Tây Ban Nha), châu Á (Nhật, Thái Lan, Trung Quốc, Ấn Độ), Brazil và Nam Phi./.